

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ У ДОСЛІДЖЕННІ ОБІГУ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Баштова Ольга,

*ад'юнкт кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ*

На сьогодні питання щодо розвитку судової експертизи та криміналістики в дослідженні обігу цивільної вогнепальної зброї є надзвичайно важливими та актуальними в Україні.

Науковці вважають, що через відсутність дієвого правового врегулювання обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні виникла абсурдна ситуація, коли в цивільному обігу перебуває нарізна вогнепальна зброя, що зареєстрована як мисливська, котра не є ефективною для полювання на тварин унаслідок своїх балістичних властивостей та експлуатаційних характеристик. Мається на увазі цивільна нарізна вогнепальна зброя, яка, згідно з інформацією виробника, призначена для самозахисту, спорту, охоронної діяльності тощо.

Формально між поняттями «мисливська зброя» та «цивільна зброя» відсутня чітка межа через окремі положення Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622 (зі змінами, внесеними наказом МВС України від 16.06.2020 № 459), де акцентовано, що мисливською є вогнепальна зброя, що відповідає вимогам, установленим відповідним технічним регламентом, а за його відсутності – національним (галузевим) стандартом, які, в свою чергу, містять лише вимоги щодо техніко-конструктивних характеристик зброї. У результаті маємо ситуацію, коли, з формальної точки зору, мисливською зброєю може вважатися будь-яка зброя, що має певні техніко-конструктивні характеристики, незважаючи на її цільове призначення, а також балістичні властивості та експлуатаційні характеристики [1, с. 240].

Ідентифікація вогнепальної зброї є фундаментальним кроком у розслідуванні незаконного обігу вогнепальної зброї, оскільки вона забезпечує необхідні елементи для унікальної ідентифікації та відстеження вогнепальної зброї.

Існує щонайменше п'ять основних ідентифікаторів вогнепальної зброї: марка, модель, калібр, виробник та серійний номер.

Ідентифікації можуть сприяти інші маркування (імпортер або перевірочне маркування), рік виробництва чи імпорту, а також додаткові специфічні характеристики.

Ідентифікація вогнепальної зброї іноді може бути складною через велику різноманітність виробників, марок і моделей вогнепальної зброї. Іноді один і той же виробник може виготовляти різні моделі

вогнепальної зброї з однаковим серійним номером. Однак, додавши марку, модель і калібр до серійного номера, можна буде однозначно ідентифікувати та відрізнити одну вогнепальну зброю від іншої.

Ще одна проблема в ідентифікації вогнепальної зброї стосується виробника або марки, оскільки існує багато вогнепальної зброї, яка виробляється за ліцензією в різних країнах. Наприклад, АК-47 є одним із видів вогнепальної зброї, яка створює серйозні проблеми для належної ідентифікації через схожість вогнепальної зброї, виробленої різними виробниками. За оцінками, було виготовлено понад 75 мільйонів одиниць вогнепальної зброї типу АК з моменту, коли оригінальний АК-47 вперше надійшов на озброєння в Радянському Союзі в 1949 році [2, с. 18].

Експерти з вогнепальної зброї можуть використовувати різні інструменти, призначені для правильної ідентифікації вогнепальної зброї, починаючи від інструментів ідентифікації виробника та закінчуючи спеціалізованими базами даних. Найвідомішою базою даних, яка використовується для ідентифікації вогнепальної зброї, є Interpol Firearms Reference Table (FRT), яка є онлайн-інтерактивним інструментом, який використовується для надання стандартизованої методології ідентифікації та опису вогнепальної зброї.

Іноді серійні номери вогнепальної зброї, яка використовується у злочинах, стерті або змінені, щоб зробити її відстеження дуже складним, якщо не неможливим. Експерт з перевірки слідів вогнепальної зброї та інструментів може відновити серійний номер, якщо цей номер було стерто за допомогою таких засобів, як напилювання або шліфування.

Найбільш використовувані методи відновлення серійного номера – це магнітно-порошковий метод, хімічне травлення, електролітичний метод і термообробка.

Не дивно, що стріляні кулі та гільзи набагато частіше знаходять на місці насильницького злочину, ніж саму рушницю. Основним напрямком дослідження на основі цих доказів є ідентифікація вогнепальної зброї або типу вогнепальної зброї, з якої вони стріляли.

Наука, яка займається науковим аналізом стріляних боєприпасів, називається балістичним аналізом або просто балістикою.

Балістика поділяється на три підкатегорії:

- внутрішня балістика, що стосується викиду снаряда з вогнепальної зброї;
- зовнішня балістика, яка розглядає політ снаряда в повітрі;
- термінальна/ранова балістика, яка стосується удару снаряда по цілі.

Експертиза індивідуальних і класових характеристик стріляної кулі, стріляної гільзи або залишків від стрільби, вилучених на місці злочину, може допомогти класифікувати боєприпаси (марка, калібр або калібр), відстежити боєприпаси, встановити траєкторію кулі, ідентифікувати

вогнепальну зброю та встановити зв'язок вогнепальної зброї з іншими злочинами. Він також може ідентифікувати стрілка або встановити місцезнаходження вогнепальної зброї.

Наведемо приклади:

- пластикова вата може допомогти визначити калібр використаної вогнепальної зброї та марку/тип стріляного патрона, а також визначити, чи була рушниця вкорочена;

- волокниста вата може допомогти визначити калібр використаної вогнепальної зброї;

- постріл з рушниці може допомогти визначити тип використаного патрона;

- стріляний патрон може надати важливі відомості про використану вогнепальну зброю, а також потенційні зв'язки з іншими злочинами;

- куля/осколки куль можуть надати інформацію про використану вогнепальну зброю, а також потенційні зв'язки з іншими злочинами;

- залишки пороху можуть допомогти ідентифікувати стрілка або місце, де було використано вогнепальну зброю;

- мітки закінчення можуть допомогти визначити місцезнаходження стрільця і траєкторію польоту снаряда;

- відпрацьовані гільзи можуть надати важливі відомості про використану вогнепальну зброю, а також зв'язки з іншими злочинами;

- мікроштампування на кулях або бойках може допомогти ідентифікувати виробника використаної вогнепальної зброї чи боєприпасів;

- за кольором наконечника кулі можна визначити тип кулі та країну її виробництва.

Балістичне порівняння є відносно новою технологією, яка була розроблена кількома компаніями. З технічної точки зору, двома основними інструментами для балістичних досліджень є порівняльний мікроскоп, який дозволяє порівнювати та ефективно аналізувати докази, і програмне забезпечення, яке дозволяє проводити балістичне порівняння за допомогою системи, яка зберігає базу даних і зображень вогнепальної зброї для подальшого використання. порівняння з метою виявлення взаємозв'язків між злочинними діями.

Найвідомішими системами на ринку є Інтегрована система балістичної ідентифікації (IBIS) та її мережа балістичної інформації IBIN, ALIAS, ARSENAL і EVOFINDER.

Останнім часом все більше країн почали розробляти власні внутрішні системи на основі однієї з вищеописаних основних технологій (наприклад, SUCOBA в Колумбії на основі технології IBIS).

Отже, зіставлення балістичної інформації є одним із ключових заходів у боротьбі з неправомірним використанням вогнепальної зброї, і воно виявило численні зв'язки між місцями злочинів, пов'язаних із вогнепальною зброєю, у різних країнах. Це дозволяє поліції розробляти

нові розслідування на основі перехресного порівняння балістичних даних і знаходити зв'язки між окремими місцями злочину в різних країнах, які інакше могли б залишитися невиявленими.

Література:

1. Степанюк Р.Л. Проблеми розвитку криміналістичної методики в умовах реформування кримінальної юстиції України. Вісник Кримінологічної асоціації України. Харків: Харківський нац. ун-т внутр. справ, 2016. № 1 (12). С. 236–245.

2. Тарасенко О.С. Розслідування незаконного поводження з вогнепальною зброєю, що вчиняється злочинними об'єднаннями: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Дніпро, 2017. 22 с.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ РЕТРОСПЕКТИВНОЇ ОЦІНКИ У СУДОВІЙ ТОВАРОЗНАВЧІЙ ЕКСПЕРТИЗІ

Беднарчук Микола,

*кандидат технічних наук, професор,
завідувач відділу товарознавчих, автотоварознавчих,
гемологічних та економічних досліджень
Львівського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру*

Долинський Сергій,

*заступник завідувача відділу – завідувач сектора
товарознавчих та гемологічних досліджень
Львівського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру*

Яровий Олександр,

*завідувач сектора автотоварознавчих досліджень
Львівського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру*

До переліку питань, які вирішує судова товарознавча експертиза, серед інших відносять питання про визначення вартості об'єктів дослідження із зазначенням дати, на яку необхідно провести оцінку [1]. Часто це означає потребу визначення ринкової вартості об'єкта дослідження на дату скоєння правопорушення, яке відбулось у минулому.